

अगस्त्यो मैत्रावरुणिः। द्यावापृथिव्यौ। त्रिष्टुप्।

कतरा पूर्वा कतरापरायोः कथा जाते कवयः को वि वेद।

विश्वं त्मना बिभृतो यद्ध नाम वि वर्तेते अहनी चक्रियेव ॥ १.१८५.०१

अयोः- एतयोर्द्यावापृथिव्योः। कतरा- का। पूर्वा- पूर्वजा। कतरा- का। अपरा- पश्चाद्भाविनी।
कथा- कथम्। जाते- उद्भूते। कवयः- हे क्रान्तदर्शिनः युष्मासु। कः। वि- विशेषेण। वेद- एतत्
वेत्ति। नाम- प्रसिद्धम्। विश्वम्- सर्वम्। त्मना- आत्मनैव। बिभृतः- धारयतः। अहनी-
द्यावापृथिव्यौ। चक्रियेव- मण्डलमिव। वि वर्तेते- प्रवर्तेते ॥१॥

भूरि द्वे अचरन्ती चरन्तं पद्वन्तं गर्भमपदी दधाते।

नित्यं न सूनुं पित्रोरुपस्थे द्यावा रक्षतं पृथिवी नो अभ्वात् ॥ १.१८५.०२

द्वे- द्यावापृथिव्यौ। अचरन्ती- सञ्चाररहिते सत्यौ एव। चरन्तम्- चरत्। अपदी- अगती सत्यौ
एव। पद्वन्तम्- गतियुक्तम्। भूरिम्- प्रभूतम्। गर्भ- गर्भवत्स्थितं विश्वम्। दधाते- धारयतः।
पित्रोरुपस्थे- द्यावापृथिव्योर्मध्ये स्थितम्। नित्यं न सूनुम्- तयोर्नित्यपुत्रमिव स्थितान्। नः।
अभ्वात्- महत् इत्यर्थः। महतो दुःखात्। द्यावापृथिवी- द्यावापृथिव्यौ। रक्षतम्- पालयतम्।
आध्यात्मिके तु द्यौः चिदाकाशः। पृथिवी अदितिरखण्डप्रकृतिः। अखण्डा अव्यक्ता प्रकृतिश्च
चिदाकाशवत् प्रायशश्चलनरहिता शुद्धा। व्यक्तप्रकृतिरेवाधिकं चलति। द्यावापृथिव्याख्यप्रकृतिपुरुषौ
चलनरहितौ सन्तौ चलन्तं विश्वं धारयत इति भावः। ॥२॥

अनेहो दात्रमदितेरनर्व हुवे स्वर्वद्वधं नमस्वत्।

तद्रोदसी जनयतं जरित्रे द्यावा रक्षतं पृथिवी नो अभ्वात् ॥ १.१८५.०३

अदितेः- अखण्डप्रकृतेः। अनेहः- अदोषाम्। अनर्व- अक्षयाम्। स्वर्वत्- ज्योतिष्मतीम्।
नमस्वत्- नमस्कारवतीम्। अवधम्- अहिंसिकाम्। दात्रम्- सम्पदम्। हुवे- आह्वयामि। जरित्रे-
रसनिष्पादकाय स्तोत्रे। रोदसी- द्यावापृथिव्यौ। तत्- तां संपदम्। जनयतम्- उत्पादयतम् ॥३॥

अतप्यमाने अवसावन्ती अनु ध्याम रोदसी देवपुत्रे।

उभे देवानामुभयैभिरह्नां द्यावा रक्षतं पृथिवी नो अभ्वात् ॥ १.१८५.०४

अतप्यमाने- अदुःखे। अवसा- रक्षाशक्त्या। अवन्ती- रक्षन्त्यौ। देवपुत्रे- देवानां पितरौ। रोदसी-
द्यावापृथिव्यौ। अनु स्याम- अनु भवाम्। देवानाम्- द्योतमानानां सूर्यकिरणानाम्। अह्नाम्-
तत्संबन्धनां दिवसानाम्। उभयेभिः- उभयेषां सम्पद्भिः। उभे। नः। द्यावापृथिवी। अभ्वात्।
रक्षतम्- पालयतम् ॥४॥

संगच्छमाने युवती समन्ते स्वसारा जामी पित्रोरुपस्थे।

अभिजिघ्रन्ती भुवनस्य नाभिं द्यावा रक्षतं पृथिवी नो अभ्वात् ॥ १.१८५.०५

सङ्गच्छमाने- समन्वयभूते। युवती- नित्यतरुण्यौ। समन्ते- समानान्तिके। स्वसारा- स्वतः
सरणशीले। जामी- बन्धू। पित्रोरुपस्थे- मातापित्रोः द्यावापृथिव्योर्मध्ये। भुवनस्य नाभिम्- स्थितं
यज्ञम्। अभिजिघ्रन्ती- वात्सल्येन उपजिघ्रन्त्यौ। नः। द्यावा पृथिवी। अभ्वात्। रक्षतम्-
पालयतम् ॥५॥

उर्वी सद्मनी बृहती ऋतेन हुवे देवानामवसा जनित्री।

दधाते ये अमृतं सुप्रतीके द्यावा रक्षतं पृथिवी नो अभ्वात् ॥ १.१८५.०६

उर्वी- विस्तीर्णे । सद्मनी- सदनभूते । बृहती- महत्यौ । ऋतेन- प्रकृतिनियत्या । देवानाम्- देवतानाम् । अवसा- रक्षया । जनित्री- उत्पादयित्र्यौ । हुवे- आह्वयामि । ये । अमृतम् । दधाते- धारयन्तौ । सुप्रतीके- शोभनप्रकाशे । नः । द्यावापृथिवी । अभ्वात् । रक्षतम् ॥६॥

उर्वी पृथ्वी बहुले दूरेअन्ते उप ब्रुवे नमसा यज्ञे अस्मिन् ।

दधाते ये सुभगे सुप्रतूर्तिं द्यावा रक्षतं पृथिवी नो अभ्वात् ॥ १.१८५.०७

उर्वी- विस्तीर्णे । पृथ्वी- पृथुले । बहुले- नानाविधे प्रभूते । दूरेअन्ते- दूरत अन्तिके च स्थिते द्यावापृथिव्यौ । अस्मिन्- एतस्मिन् । यज्ञे - उपासने । उप ब्रुवे- स्तौमि । ये । सुभगे- सौभाग्यवत्यौ । सुप्रतूर्ति- सुप्रतरणे । दधाते- भुवनं दधाते । नः । द्यावापृथिवी । अभ्वात् । रक्षतम् ॥७॥

देवान्वा यच्चकृमा कच्चिदागः सखायं वा सदमिज्जास्पतिं वा ।

इयं धीर्भूया अवयानमेषां द्यावा रक्षतं पृथिवी नो अभ्वात् ॥ १.१८५.०८

देवान्वा यच्चकृम कच्चिदागः- यत्किञ्चित्पापं देवानां विषये कृतम् । सखायं वा- सखीनां मनुष्याणां विषये वा कृतम् । सदमित्- सर्वदैव । जास्पतिं वा- दम्पतिविषये वा । कृतम् । एषाम्- एतेषां पापानाम् । अवयानम्- भाविकाले वर्जनाय । इयं धीः- एषा मम चित्तधारणा । भूयाः- भवतु । नः । द्यावा पृथिवी । अभ्वात् । रक्षतम् ॥८॥

उभा शंसा नर्या मामविष्टामुभे मामूती अवसा सचेताम् ।

भूरि चिदुर्यः सुदास्तरायेषा मदन्त इषयेम देवाः ॥ १.१८५.०९

उभा । शंसा- स्तुत्ये । नर्या- नरहिते । माम्- मयि । अविष्टाम्- आविषताम् । उभे- द्यावापृथिव्यौ ।
ऊती- रक्षक्यौ । अवसा- स्वरक्षाशक्त्या । माम् । सचेताम्- जानताम् । देवाः- हे देवाः । अर्यः-
आर्यशीला वयम् । भूरि सुदास्तराय- प्रभूताय शोभनदानाय । चित्- एव । इषा- सद्देशणेन ।
मदन्तः- सन्तुष्टाः । इषयेम- जीवनमिच्छेम ॥९॥

ऋतं दिवे तदवोचं पृथिव्या अभिश्रवाय प्रथमं सुमेधाः ।

पातामवद्यादुरितादभीके पिता माता च रक्षतामवोभिः ॥ १.१८५.१०

तत् । प्रथमम्- मुख्यम् । ऋतम्- प्रकृतिनियत्याख्यसत्यसंबद्धं वचनं मन्त्रं वा । दिवे पृथिव्याः-
द्यावापृथिव्योः । अभिश्रवाय- श्रुतये । सुमेधाः- मेधावी सन् । अवोचम्- अवदम् । अवद्यात्-
दुष्टात् । दुरितात्- पापात् । पिता माता च- द्यावापृथिव्यौ । पाताम्- पालयताम् । अभीके- समीपे ।
अवोभिः- रक्षाशक्तिभिः । रक्षताम्- पालयताम् ॥१०॥

इदं द्यावापृथिवी सत्यमस्तु पितृमातर्यदिहोपब्रुवे वाम् ।

भूतं देवानामवमे अवोभिर्विद्यामेषं वृजनं जीरदानुम् ॥ १.१८५.११

पितः मातः- हे मातापितरौ । द्यावापृथिवी । वाम्- युष्मदर्थम् । यत् । उप ब्रुवे- वदामि । तत् ।
इदम् । सत्यमस्तु । देवानाम्- अस्मदनुग्रहकरीणां द्योतनशक्तीनाम् । अवमे- अन्तिके । अवोभिः-
रक्षाशक्तिभिः । भूतम्- भवतम् ॥११॥